Energie

Energie

- Energie thuis
- Energie in Nederland
- Energie op de wereld

Grootheden

- 1 J(oule) = 1 Nm = ?? Watt gedurende 1 seconde = ?? Ws

Grootheden

- 1 J(oule) = 1 Nm = 1 Watt gedurende 1 seconde = 1 Ws

Grootheden

- 1 J(oule) = 1 Nm = 1 Watt gedurende 1 seconde = 1 Ws
- 1 Watt = 1 J/s = vermogen = de snelheid waarmee arbeid wordt verricht.
- 1000 W gedurende 1 uur = 1000 Wuur = 1 kWh

  Hoeveel J is 1 kWh ?

Grootheden

- 1 J(oule) = 1 Nm = 1 Watt gedurende 1 seconde = 1 Ws
- 1 Watt = 1 J/s = vermogen = de snelheid waarmee arbeid wordt verricht.
- 1000 W gedurende 1 uur = 1000 Wuur = 1 kWh

  Hoeveel J is 1 kWh ?

  1 kWh = 1000 watt in 3600 sec = 3,6 miljoen Ws = 3,6 MJ

Grootheden

- Dagelijks verbruiken we 400 W/uur energie

  Hoeveel man moeten dan dag en nacht door op de hometrainer zitten ?

Grootheden

- Dagelijks verbruiken we 400 W/uur energie =

  Hoeveel man moeten dan dag en nacht door op de hometrainer zitten ?

  4 personen

Grootheden

- Dagelijks verbruiken we 400 W/uur energie =

  Hoeveel man moeten dan dag en nacht door op de hometrainer zitten ?

  4 personen

  De mens is eigenlijk een kachel van 100 W.

  We verbruiken 100 W/uur als basis ≈ 1/4e liter olie.

  Op de autoweg wordt dat in ?? minuten verbruikt.

Grootheden

- Dagelijks verbruiken we 400 W/uur energie =

  Hoeveel man moeten dan dag en nacht door op de hometrainer zitten ?

  4 personen

  De mens is eigenlijk een kachel van 100 W.

  We verbruiken 100 W/uur als basis ≈ 1/4e liter olie.

  Op de autoweg wordt dat in 3 minuten verbruikt.

Grootheden

- Dagelijks verbruiken we 400 W/uur energie =

  Hoeveel man moeten dan dag en nacht door op de hometrainer zitten ?

  4 personen

  De mens is eigenlijk een kachel van 100 W.

  We verbruiken 100 W/uur als basis ≈ 1/4e liter olie.

  Op de autoweg wordt dat in 3 minuten verbruikt.

  Daarnaast kunnen we nog 100 W extra leveren bij inspanning.

  Als we traplopen gaat 75 % zitten in de productie van warmte en dus is 25 % het rendement.

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = ?? kWh elektriciteit.

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

  1600 m^3 gas (wat een huishouden verbruikt) ≈ ?? kWh

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

  1600 m^3 gas (wat een huishouden verbruikt) ≈ 4*1600 = 6400 kWh

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

  1600 m^3 gas (wat een huishouden verbruikt) ≈ 4*1600 = 6400 kWh
- Hoeveel % van het gas wordt verbruikt om warm water te maken ?

Scheren met warm water kost misschien meer dan met een

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

  1600 m^3 gas (wat een huishouden verbruikt) ≈ 4*1600 = 6400 kWh
- Warm water is 25 % van het gasverbruik.

Scheren met warm water kost misschien meer dan met een scheerapparaat (dat trouwens weinig warmte afgeeft). Scheren met koud

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

  1600 m^3 gas (wat een huishouden verbruikt) ≈ 4*1600 = 6400 kWh
- Warm water is 25 % van het gasverbruik.
- Hoeveel procent van het gasverbruik is voor koken ?

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

  1600 m^3 gas (wat een huishouden verbruikt) ≈ 4*1600 = 6400 kWh
- Warm water is 25 % van het gasverbruik.
- Koken 5 %

Omzetting gas -> elektra

- Opwarmen (van water) kost veel energie..beweging veel minder.
- 1 m^3 gas (verbranden en omzetten in elektriciteit) = 4 kWh elektriciteit.

  1600 m^3 gas (wat een huishouden verbruikt) ≈ 4*1600 = 6400 kWh
- Warm water is 25 % van het gasverbruik.
- Koken 5 %
- Laat het water van een warme douche of een warm bad gewoon afkoelen in de badkuip. Dat draagt behoorlijk bij aan de opwarming van de woning (beter dan het door de afvoer te laten gaan).

  Scheren met warm water kost misschien meer dan met een scheerapparaat (dat immers weinig warmte afgeeft). Scheren met koud water is het beste.

Omzetting gas -> elektra

- Wat is het rendement van koken (elektrisch of op gas) ?

Omzetting gas -> elektra

- Wat is het rendement van koken (elektrisch of op gas) ?
  50 % en de rest warmt het huis op

Omzetting gas -> elektra

- Wat is het rendement van koken (elektrisch of op gas) ?

  50 % en de rest warmt het huis op

- Hoeveel procent is al verloren gegaan bij de opwekking in de energiecentrale en het transport bij elektrisch koken ?

Omzetting gas -> elektra

- Wat is het rendement van koken (elektrisch of op gas) ?

  50 % en de rest warmt het huis op

- Hoeveel procent is al verloren gegaan bij de opwekking in de energiecentrale en het transport bij elektrisch koken ?

  70 %

Omzetting gas -> elektra

- Wat is het rendement van koken (elektrisch of op gas) ?

  50 % en de rest warmt het huis op

- Hoeveel procent is al verloren gegaan bij de opwekking in de energiecentrale en het transport bij elektrisch koken ?

  70 %

  Wat is dus beter / Koken op elektriciteit of op gas ?

Omzetting gas -> elektra

- Wat is het rendement van koken (elektrisch of op gas) ?

  50 % en de rest warmt het huis op

- Hoeveel procent is al verloren gegaan bij de opwekking in de energiecentrale en het transport bij elektrisch koken ?

  70 %

  Wat is dus beter / Koken op elektriciteit of op gas ?
  Op gas

- Het is ook dubbel zo duur.
- Een magnetron werkt wel heel efficiënt.

Verbruik in huishoudens

- **Huishoudens**

  Hoeveel kWh verbruikt een huishouden per jaar ?

Verbruik in huishoudens

- **Huishouden**

  We verbruiken gemiddeld 3500 kWh per jaar per huishouden

  ≈ ?? kWh/dag ≈ ?? Watt ≈ ?? lampen van 100 Watt.

Verbruik in huishoudens

- **Huishouden**

  We verbruiken gemiddeld 3500 kWh per jaar per huishouden

  ≈ 10 kWh/dag ≈ 400 Watt ≈ 4 lampen van 100 Watt.

Verbruik in huishoudens

- **Huishouden**

  We verbruiken gemiddeld 3500 kWh per jaar per huishouden
  = 10 kWh/dag = 400 Watt = 4 lampen van 100 Watt.

  Hoeveel % van het totaal kWh verbruiken lampen?

Verbruik in huishoudens

- **Huishouden**

  We verbruiken gemiddeld 3500 kWh per jaar per huishouden
  = 10 kWh/dag = 400 Watt = 4 lampen van 100 Watt.

  Hoeveel % van het totaal kWh verbruiken lampen?
  Lampen verbruiken 1/5e van het totaal

Verbruik in huishoudens

- **Huishouden**

  We verbruiken gemiddeld 3500 kWh per jaar per huishouden
  = 10 kWh/dag = 400 Watt = 4 lampen van 100 Watt.

  Hoeveel % van het totaal kWh verbruiken lampen?
  Lampen verbruiken 1/5e van het totaal

  Hoeveel % warme lucht/ warm water (in (vaat)wasmachine, droger etc.) ?

Verbruik in huishoudens

- **Huishouden**

  We verbruiken gemiddeld 3500 kWh per jaar per huishouden
  = 10 kWh/dag = 400 Watt = 4 lampen van 100 Watt.

  Hoeveel % van het totaal kWh verbruiken lampen?
  Lampen verbruiken 1/5e van het totaal

  Hoeveel % warme lucht/ warm water (in (vaat)wasmachine, droger etc.) ?

  Warme lucht/ warm water 4/5e van het totaal (in (vaat)wasmachine, droger etc.)

Verbruik in huishoudens

- **Huishouden**

  We verbruiken gemiddeld 3500 kWh per jaar per huishouden
  = 10 kWh/dag = 400 Watt = 4 lampen van 100 Watt.

  Lampen verbruiken 1/5e van het totaal

  Warme lucht/ warm water 4/5e van het totaal (in (vaat)wasmachine, droger etc.)

- Wat kost energie..de dingen die warmte produceren.

Verbuik in een huishouden
Zet in de goede volgorde

Keukenboiler (onder aanrecht)
Airco
Wasmachine
Wasdroger
Vaatwasser
Computer
Koelkast plus diepvriezer
Verlichting met gloeilampen
TV plasmascherm of LCD scherm
Tafelventilator
Verlichting met spaarlampen / LED
Elektrische boiler

Verbruik in een huishouden

	kWh / jaar
1. Elektrische boiler	2000
2. Keukenboiler (onder aanrecht)	500
3. Wasdroger	500
4. Vaatwasser	500
5. Koelkast plus diepvriezer	500
6. Verlichting met gloeilampen	500
7. Airco	500
8. Wasmachine	400
9. TV plasmascherm of LCD scherm	200
10. Computer	200
11. Verlichting met spaarlampen / LED	100
12. Tafelventilator	20

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules
≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

10^3 =
10^6 =
10^9 =
10^{12}=
10^{15} =

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules
≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

10^3 = kilo	K	duizend
10^6 = mega	M	miljoen
10^9 = giga	G	miljard
10^{12}= tera	T	biljoen
10^{15} = peta	P	biljard

Verbruik in Nederland

10^n	Prefix	Symbool	Naam	Decimaal equivalent
10^{24}	yotta	Y	quadriljoen	1 000 000 000 000 000 000 000 000
10^{21}	zetta	Z	triljard	1 000 000 000 000 000 000 000
10^{18}	exa	E	triljoen	1 000 000 000 000 000 000
10^{15}	peta	P	biljard	1 000 000 000 000 000
10^{12}	tera	T	biljoen	1 000 000 000 000
10^{9}	giga	G	miljard	1 000 000 000
10^{6}	mega	M	miljoen	1 000 000
(10^{4})	(myria)		(tienduizend)	(10 000) (zeer ongebruikelijk)
10^{3}	kilo	k	1000 (getal)	1 000
(10^{2})	(hecto, hekto)	(h)	(honderd)	(100)
(10^{1})	(deca, deka)	(da)	(tien)	(10)
10^{0}			één	1

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules

≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

Hoeveel GJ per jaar per persoon is dat. Nederland heeft 16,8 mln inwoners

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules
≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

≈ 200 GJ per jaar per persoon

= 538 MJ per dag

≈ 14 liter olie

≈ 6800 W / dag / inwoner.

Hoeveel watt heeft een inwoner op de aarde gemiddeld nodig per dag ?

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules

≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

≈ 200 GJ per jaar per persoon

= 538 MJ per dag

≈ 14 liter olie

≈ 6800 W / dag / inwoner.

Hoeveel watt heeft een inwoner op de aarde gemiddeld nodig per dag ?

2000 Watt / dag

Hoeveel verbruikt een Amerikaan gemiddeld per dag ? dig

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules
≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

≈ 200 GJ per jaar per persoon

= 538 MJ per dag

≈ 14 liter olie

≈ 6800 W / dag / inwoner.

Hoeveel watt heeft een inwoner op de aarde gemiddeld nodig per dag ?

2000 Watt / dag

Hoeveel verbruikt een Amerikaan gemiddeld per dag ?

11.500 Watt / dag

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules

≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

≈ 200 GJ per jaar per persoon = 538 MJ per dag ≈ 14 liter olie
≈ 6800 W / dag / inwoner.

De wereld heeft 2000 W/dag/inwoner nodig
De VS 11.000 Watt/dag/inwoner.

Een Nederlander heeft dus 2.5 - 3 x zoveel energie nodig
Een Amerikaan 5 x.

Is 50-60 x meer dan de energie die we binnen krijgen via ons voedsel

Hoeveel keer meer energie verbruiken we dan een huishouden ?

Verbruik in Nederland

Totaal verbruik (2008) 3334 PJ per jaar 1 PJ = 10^{15} joules

≈ 1,7 miljoen vaten olie per dag = rij van 1000 km.

≈ 200 GJ per jaar per persoon = 538 MJ per dag ≈ 14 liter olie
≈ 6800 W / dag / inwoner.

De wereld heeft 2000 W/dag/inwoner nodig
De VS 11.000 Watt/dag/inwoner.

Een Nederlander heeft dus 2.5 - 3 x zoveel energie nodig
Een Amerikaan 5 x.

Is 50-60 x meer dan de energie die we binnen krijgen via ons voedsel

We verbruiken 10 x meer energie dan we nodig hebben in onze huishoudens.

Verbruik in Nederland

We verbruiken 3600 liter olie per persoon per jaar vanwege onze grote mobiliteit en klimaat. Alleen de V.S. en het midden oosten verbruiken meer.

Hoeveel % van onze energie wordt opgewekt door

aardgas	?? %
olie	?? %
steenkool	?? %
Overige	6 %

Verbruik in Nederland

We verbruiken 3600 liter olie per persoon per jaar vanwege onze grote mobiliteit en klimaat. Alleen de V.S. en het midden oosten verbruiken meer.

Hoeveel % van onze energie wordt opgewekt door

aardgas	45 %
olie	40 %
steenkool	10 %
Overige	6 %

Verbruik in Nederland

- We verbruiken 3600 liter olie per persoon per jaar vanwege onze grote mobiliteit en klimaat. Alleen de V.S. en het midden oosten verbruiken meer.

  45 % wordt opgewekt door aardgas
  40 % door olie
  10 % door steenkool
  Overige 6 %

  Gemiddeld had Nederland 11.500 MWe = MW elektriciteit nodig ≈

  Hoeveel MW levert een energiecentrale gemiddeld ?
  Hoeveel centrales heb je dus nodig ?

Verbruik in Nederland

- We verbruiken 3600 liter olie per persoon per jaar vanwege onze grote mobiliteit en klimaat. Alleen de V.S. en het midden oosten verbruiken meer.

  45 % wordt opgewekt door aardgas
  40 % door olie
  10 % door steenkool
  Overige 6 %

  Gemiddeld had Nederland 11.500 MWe = MW elektriciteit nodig ≈

  Hoeveel MW levert een energiecentrale gemiddeld ? 1000 MW
  Hoeveel centrales heb je dus nodig ? 11

Verbruik in Nederland

- We verbruiken 3600 liter olie per persoon per jaar vanwege onze grote mobiliteit en klimaat. Alleen de V.S. en het midden oosten verbruiken meer.

  45 % wordt opgewekt door aardgas
  40 % door olie
  10 % door steenkool
  Overige 6 %

  Gemiddeld had Nederland 11.500 MWe = MW elektriciteit nodig ≈ 11 energiecentrales die 1000 MW elektriciteit leveren.
  Om pieken op te kunnen vangen staat er een vermogen van 22.100 MW en we importeren ook elektriciteit (19,2 %)
- Het energieverbruik door de industrie is 1230 PJ (tov 3223 PJ in totaal) 35 % gas, 43 % olie, 7 % kolen; 10 % stroom 6 % overig.

Verbruik in Nederland

In 2008 verbruikte Nederland 3334 PJ

De onderstaande sectoren verbruiken

Zet ze in de goede volgorde:

- vervoer
- elektriciteit
- huishoudens
- de industrie.

Verbruik in Nederland

In 2008 verbruikte Nederland 3334 PJ waarbij

41 % voor de industrie (1)
15 % voor vervoer (2)
13 % voor huishoudens en (3)
14 % voor elektriciteit (4)

681 PJ voor verwarming en 27 PJ voor elektriciteit.

Verbruik in Nederland

- Elektriciteit wordt opgewekt uit

  Zet in de goede volgorde

  kernenergie
  aardgas
  steenkool
  wind/zon
  biomassa

Verbruik in Nederland

- Elektriciteit wordt opgewekt uit

  Zet in de goede volgorde

  steenkool 90 %
  biomassa 4 %
  wind/zon 3 %
  aardgas 2 %
  kernenergie 1 %

  (in Europa wordt 80 ipv 90 % uit fossiel gehaald).

1 centrale (van 1000 MW) heeft

3 miljard kg steenkool nodig en levert dan 10 miljard kg CO_2 / jaar of
2 miljard l olie dat 8 miljard kg CO_2 / jaar levert of
3 miljard kuub gas dat 6 miljard kg CO_2 / jaar levert of

- Dus 1 kg steenkool levert …… kg CO_2
- Dus 1 liter olie levert …… kg CO_2
- Dus 1 m^3 gas levert ……. kg CO_2

1 centrale (van 1000 MW) heeft

3 miljard kg steenkool nodig en levert dan 10 miljard kg CO_2 / jaar of
2 miljard l olie dat 8 miljard kg CO_2 / jaar levert of
3 miljard kuub gas dat 6 miljard kg CO_2 / jaar levert of

- Dus 1 kg steenkool levert 3,3 kg CO_2
- Dus 1 liter olie levert 4 kg CO_2
- Dus 1 m^3 gas levert 2 kg CO_2

1 centrale (van 1000 MW)

= 1300 windturbines (met een rotorbladdoorsnede van 90 meter) of
= 60 km^2 zonnepanelen of
= 3000 km^2 bomen en planten of
= continu 10 miljoen mensen op hometrainers.

Dus 1 windmolen levert …….. MW
Dus 1 km^2 PV levert …….. MW

We hebben 11 centrales vna 1000 MW nodig.

Hoeveel windmolens zijn dat ?
Hoeveel km2 zonepanelen ?

1 centrale (van 1000 MW)

= 1300 windturbines (met een rotorbladdoorsnede van 90 meter) of
= 60 km^2 zonnepanelen of
= 3000 km^2 bomen en planten of
= continu 10 miljoen mensen op hometrainers.

Dus 1 windmolen levert 0,77 MW op zee 3 MW
Dus 1 km^2 PV levert 16,7 MW

We hebben 11 centrales van 1000 MW nodig.

Hoeveel windmolens zijn dat ? 14.300
Hoeveel km^2 zonnepanelen ? 660 km^2 = 26 * 26 km

De energiestromen in Nederland

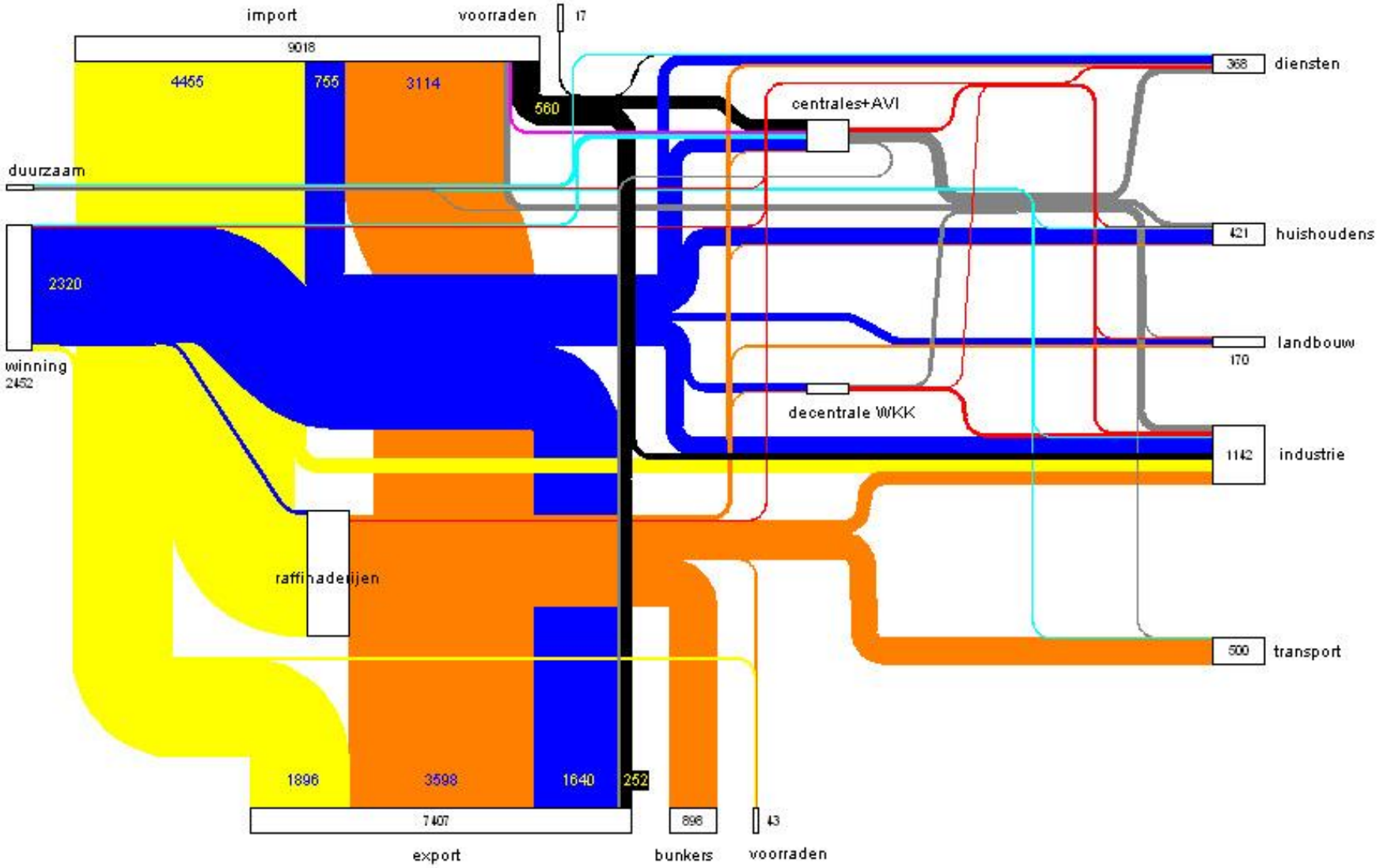

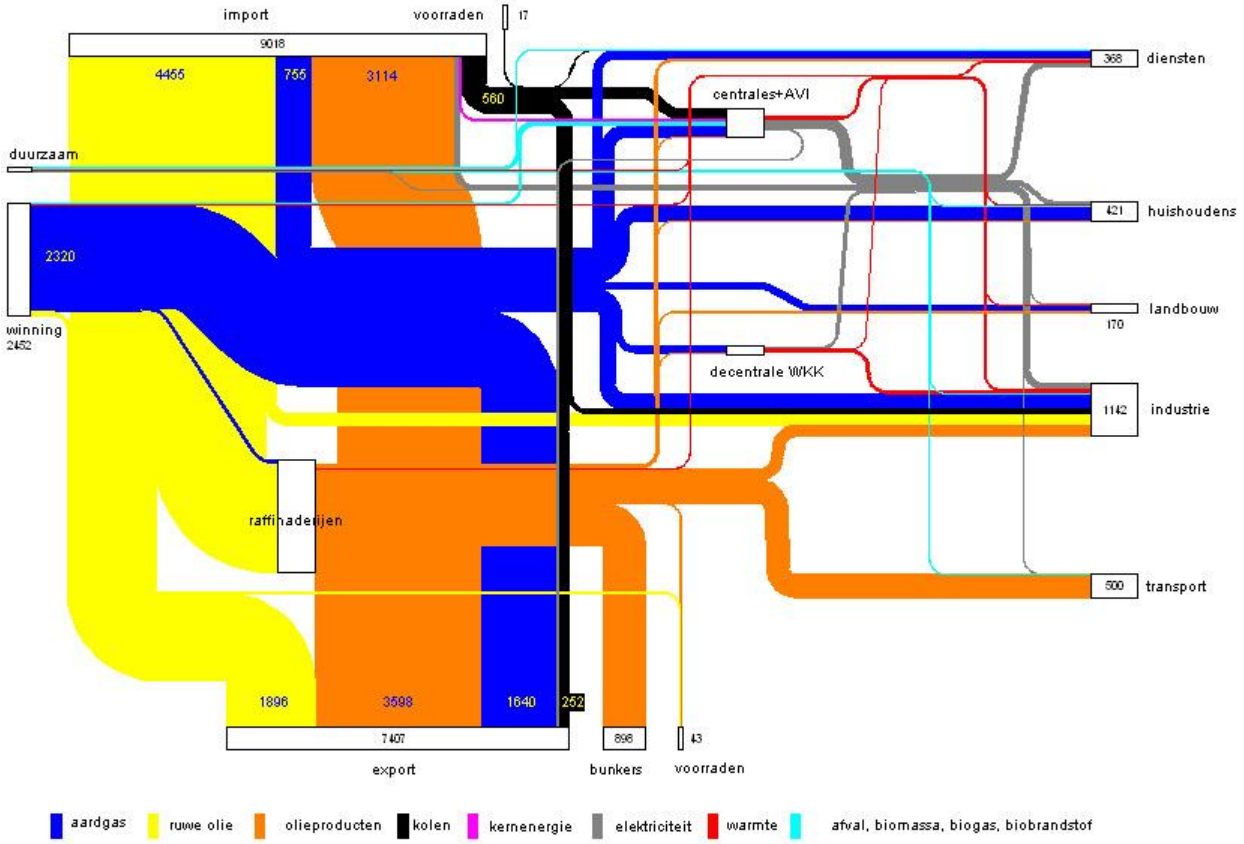

PJ			
2320	gaswinning		
4455	ruwe olie		
755	aardgas import		
3114	olieproducten		
560	steenkool import		
11204	**totaal**		
7407	**export**		
3797	verbruik		
368	diensten	10%	**14%**
421	huishoudens	11%	**16%**
170	landbouw	4%	**7%**
1142	industrie	30%	**44%**
500	transport	13%	**19%**
896	bunkers	24%	**100%**
43	voorraden	1%	
2601		93%	

Wat valt op.
Enorme export uit Nederland

Als je alle huishoudens klimaatneutraal hebt gemaakt hoeveel moet je dan nog meer doen ?

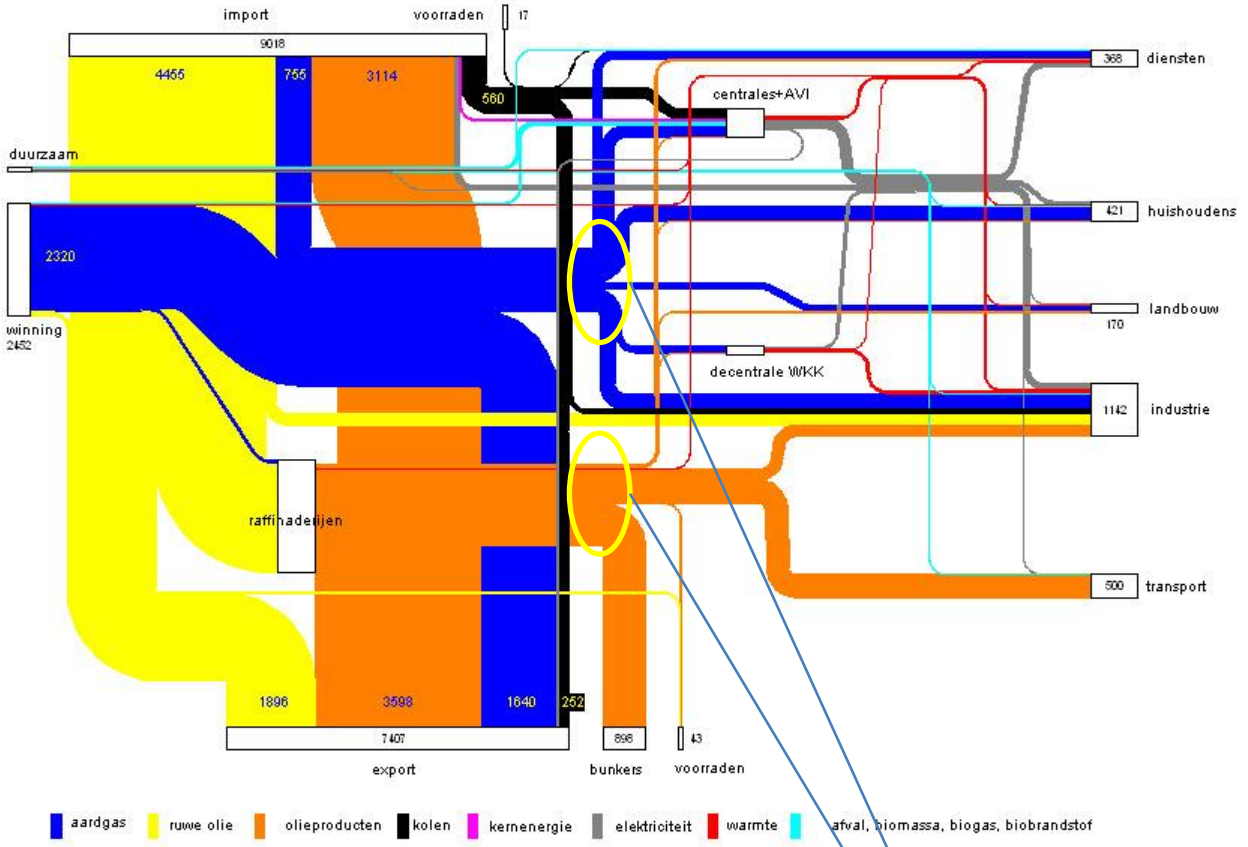

PJ			
2320	gas wining		
4455	ruwe olie		
755	aardgas import		
3114	olieproducten		
560	steenkool import		
11204	totaal		
7407	export		
3797	verbruik		
368	diensten	10%	14%
421	huishoudens	11%	16%
170	landbouw	4%	7%
1142	industrie	30%	44%
500	transport	13%	19%
896	bunkers	24%	100%
43	voorraden	1%	
2601		93%	

Hoeveel % v.d. primaire energie levert aardgas = blauw) ?

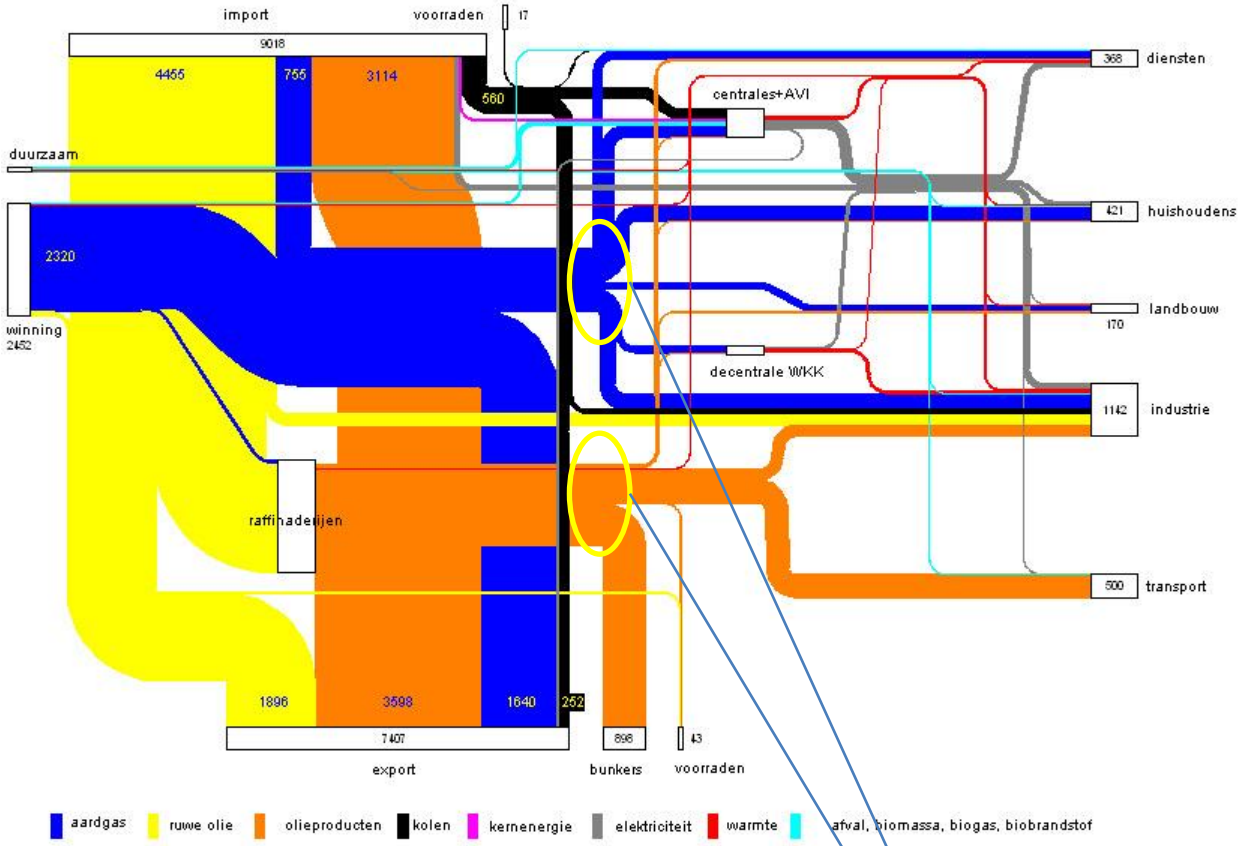

PJ			
2320	gas wining		
4455	ruwe olie		
755	aardgas import		
3114	olieproducten		
560	steenkool import		
11204	totaal		
7407	export		
3797	verbruik		
368	diensten	10%	14%
421	huishoudens	11%	16%
170	landbouw	4%	7%
1142	industrie	30%	44%
500	transport	13%	19%
896	bunkers	24%	100%
43	voorraden	1%	
2601		93%	

Hoeveel % v.d. primaire energie levert aardgas = blauw) ?
40 %.
Daarvan is weer 40 % is voor warmte en bijna alle warmte komt van aardgas.

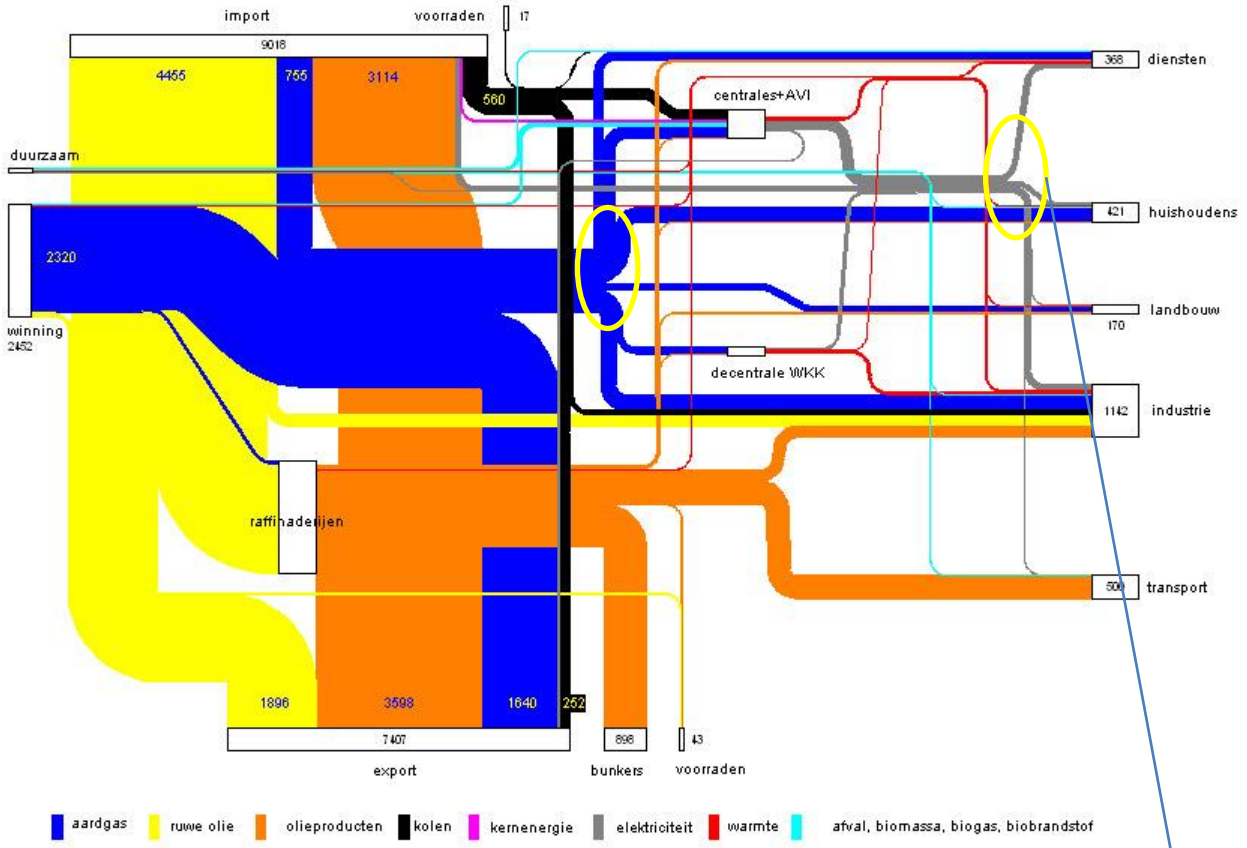

PJ

2320	gas wining		
4455	ruwe olie		
755	aardgas import		
3114	olieproducten		
560	steenkool import		
11204	totaal		
7407	export		
3797	verbruik		
368	diensten	10%	14%
421	huishoudens	11%	16%
170	landbouw	4%	7%
1142	industrie	30%	44%
500	transport	13%	19%
896	bunkers	24%	100%
43	voorraden	1%	
2601		93%	

Hoeveel % v.d. elektriciteit verbruiken huishoudens ?

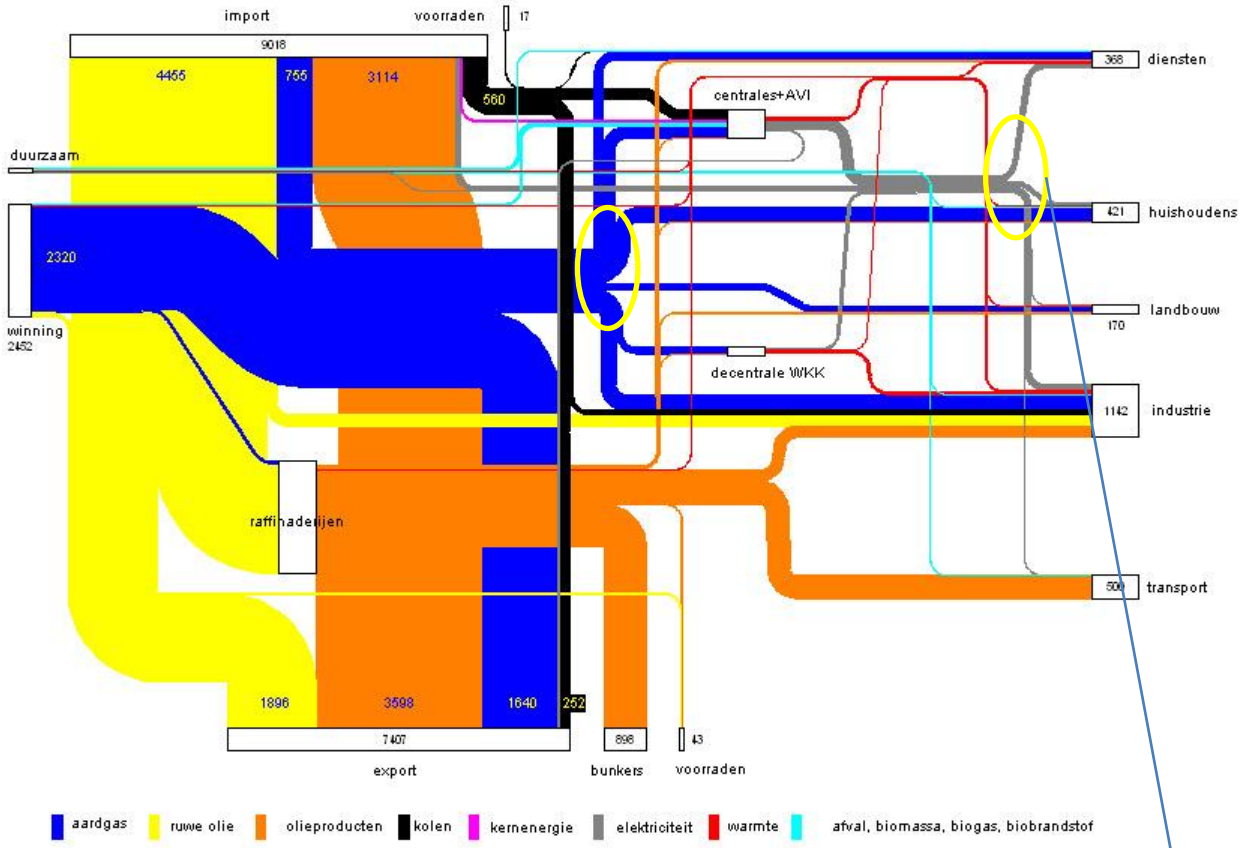

PJ			
2320	gas wining		
4455	ruwe olie		
755	aardgas import		
3114	olieproducten		
560	steenkool import		
11204	totaal		
7407	export		
3797	verbruik		
368	diensten	10%	14%
421	huishoudens	11%	16%
170	landbouw	4%	7%
1142	industrie	30%	44%
500	transport	13%	19%
896	bunkers	24%	100%
43	voorraden	1%	
2601		93%	

Hoeveel % v.d. elektriciteit verbruiken huishoudens ?
25 %
1,5 % gaat naar de spoorwegen

Het wereldenergieverbruik

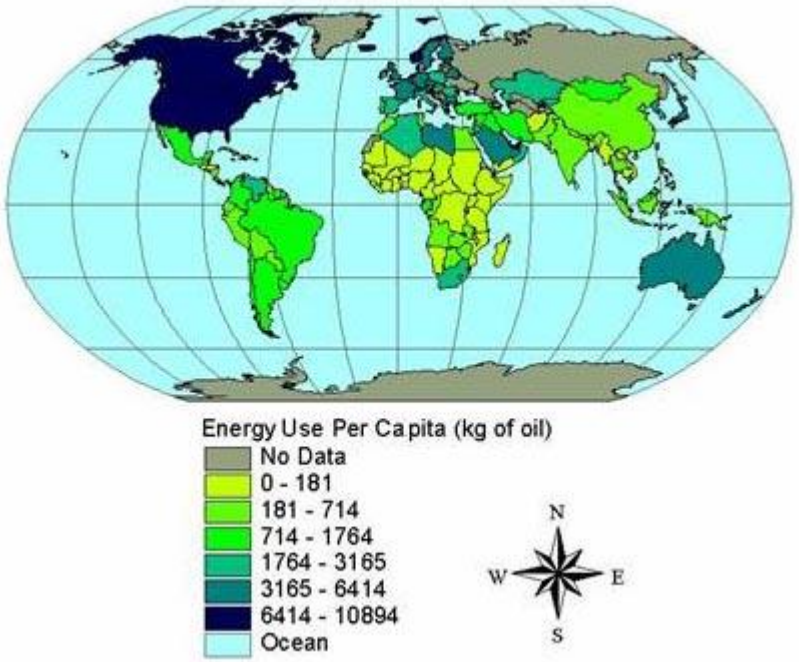

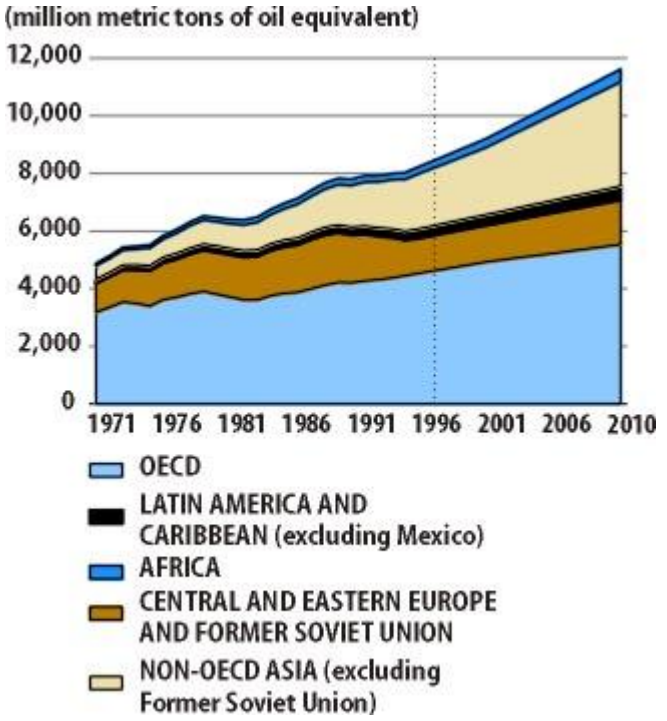

Welke landen, continenten verbruiken het meest en welke het minst energie? Bedenk zelf enkele oorzaken hiervan.

Ook is er een duidelijk verschil tussen het verbruik in de jaren ’70 en in de 21ste eeuw. Waardoor zou deze plotse groei tot stand zijn gekomen? Denk je dat er ooit een einde komt aan deze groei?

Aardolie

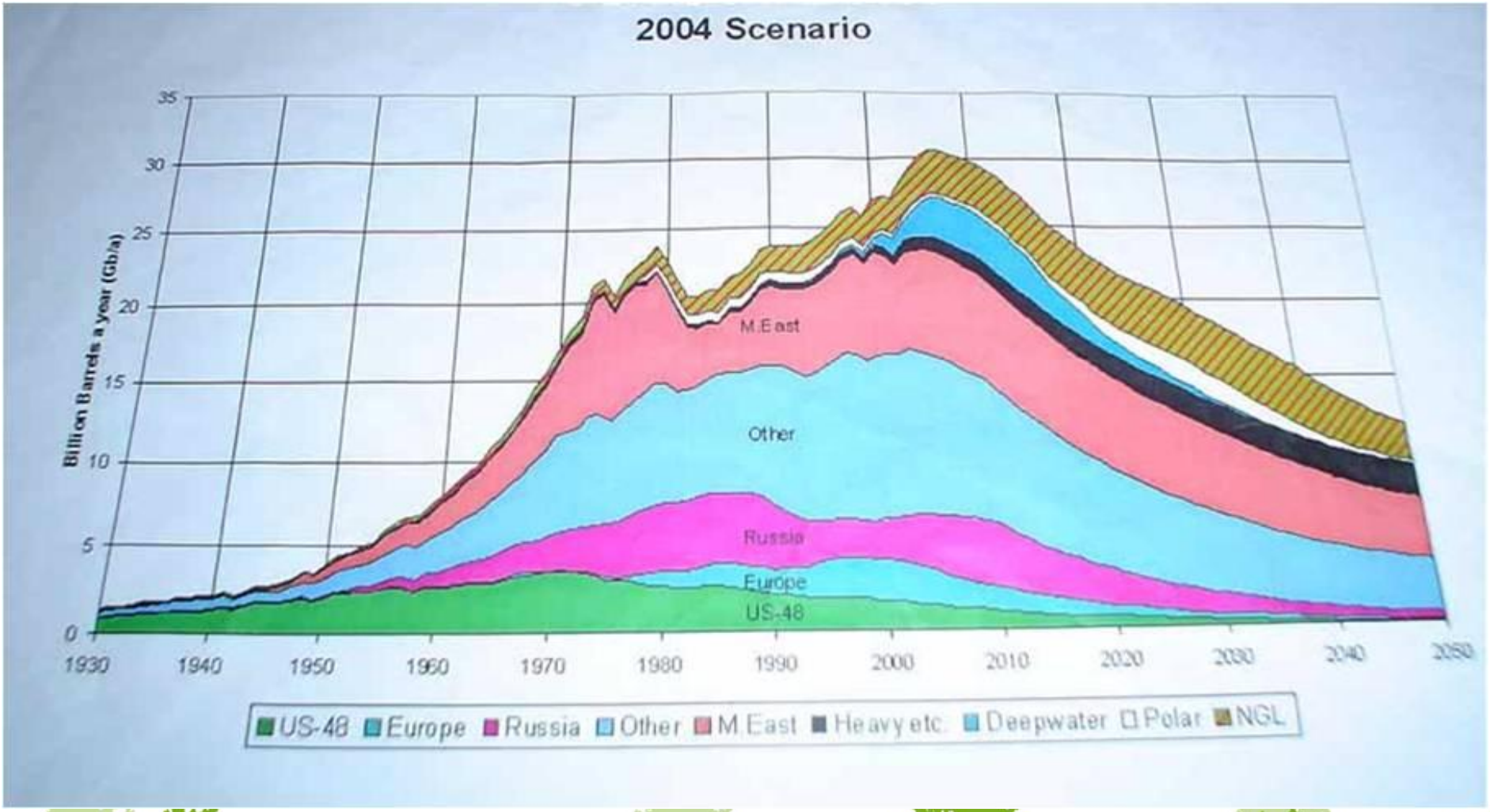

Leg uit wat dit plaatje betekent en hoe dit komt.

Aardolie

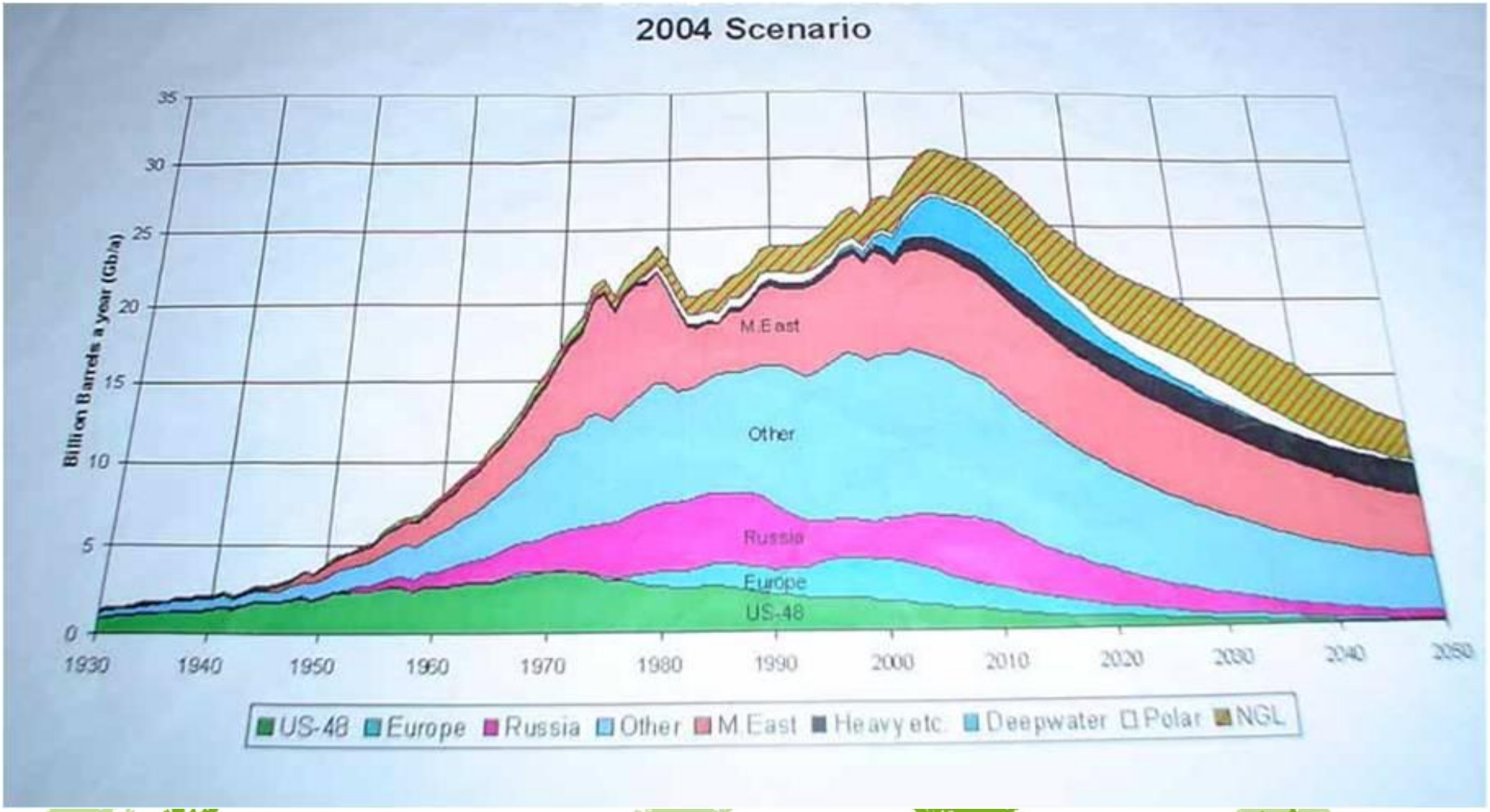

Het gemak waarmee geproduceerd wordt en de hoeveelheid neemt af.
De vraag neemt toe dus de prijs zal enorm gaan stijgen

De vraag neemt toe.
Gaat van 87 miljoen vaten per dag naar 135 ml in 2040.
He gemak waarmee geproduceerd wordt neemt af.
Wat betekent dat voor de prijs ?
Die gaat stijgen.
Tot 1990 kostte 1 barrel (= 187 liter) 10 dollar
In 2008 140 dollar
Na de crisis 60 dollar
Nu 90 dollar

Aardolie

We verbruiken nu 87 miljoen vaten per dag.

Onder de Noordpool verwacht men 90 miljard vaten.
Hoe lang kan de wereld daarmee doen ?

We verbruiken nu 87 miljoen vaten per dag.

Onder de Noordpool verwacht men 90 miljard vaten.
Hoe lang kan de wereld daarmee doen ?

3 jaar (2,8 jaar)

Canada is het één na grootste olieland met haar teerzanden.

Teerzanden Canada

Canada heeft 179 000 miljard vaten olie in de teerzanden zitten. Dat is 5,6 jaar De vraag van de wereld = 14 % van de wereldolievoorraad

Van ruwe olie maakt men
- bitumen (asfalt),
- benzine,
- kerosine,
- nylon vezels,
- plastics,
- polyurethaan schuim,
- rubber,
- oplosmiddelen,
- verven,
- explosieven,
- smeermiddelen,
- was,
- bestrijdingsmiddelen en
- geneesmiddelen.

Shell is naarstig op zoek naar hoe steenkool teerzand en bruinkool omgezet kan worden in benzine

Shell stelt dat met de huidige techniek maar 30 % van de olie en gas uit de velden wordt gewonnen. Dat kan nog veranderen. Daarnaast schat men echt alle reserves op 10 biljard vaten (dus zo'n 8x zoveel) maar e.e.a. is dan wel moeilijk winbaar e.d.

CO_2 stijging en broeikaseffect

- We verstoken ieder jaar wat de natuur in 1 miljoen jaar tijd heeft vastgelegd.
- Wat onder de grond zat, wat fossiel was, halen we boven de grond en verbranden we. Dat geeft extra CO_2 in de lucht (75 %).
- Normaal halen planten dat uit de lucht maar we kappen de (oer)wouden, de woestijnen worden groter enz (25 %).
- Door de toename van CO_2 in de lucht stijgt de temperatuur op aarde.

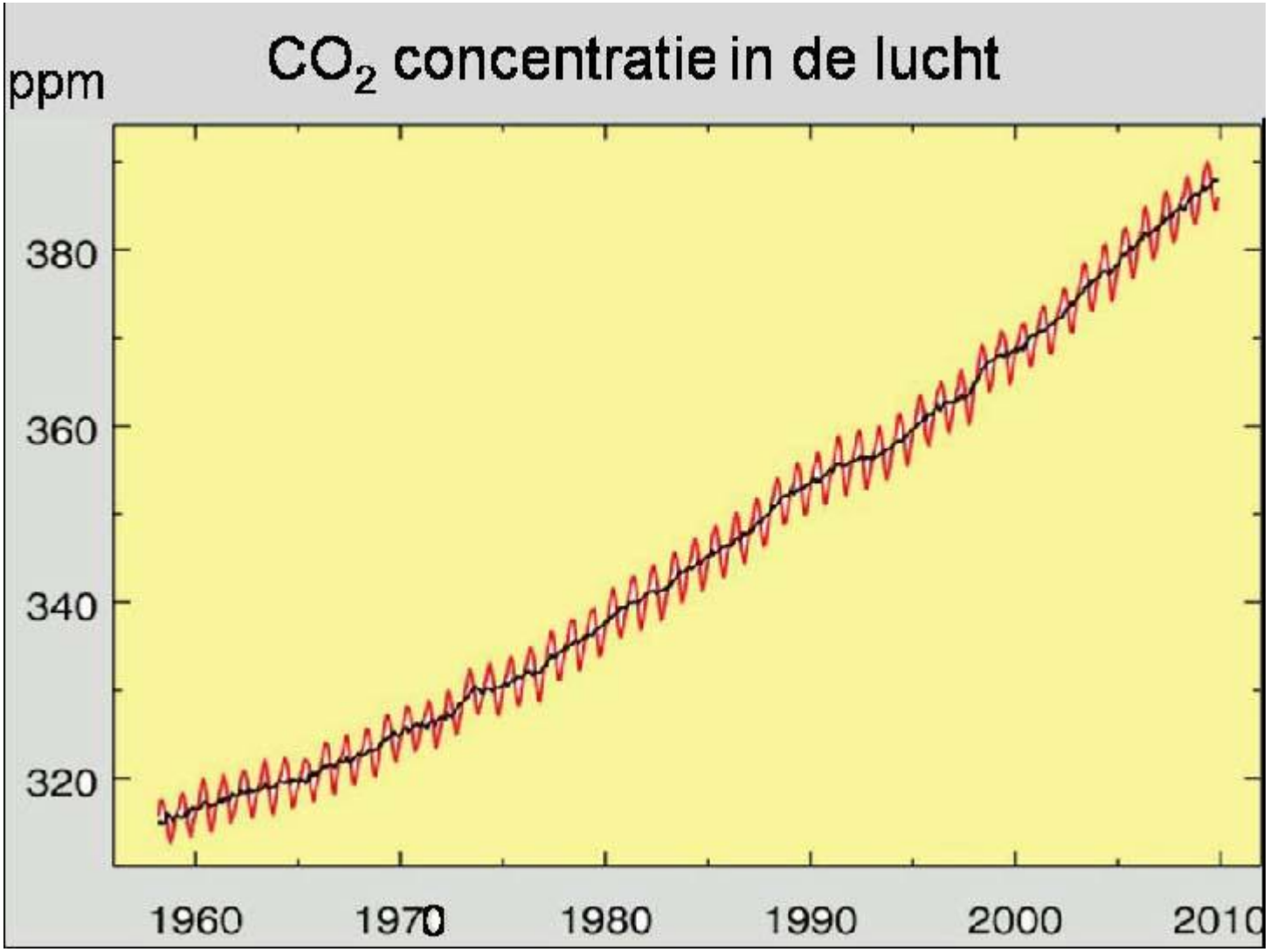

Waarom heeft de grafiek een zaagtand uiterlijk. Ieder jaar stijgt (winter)en daalt (zomer) de hoeveelheid CO_2 in de lucht. Geef twee redenen.

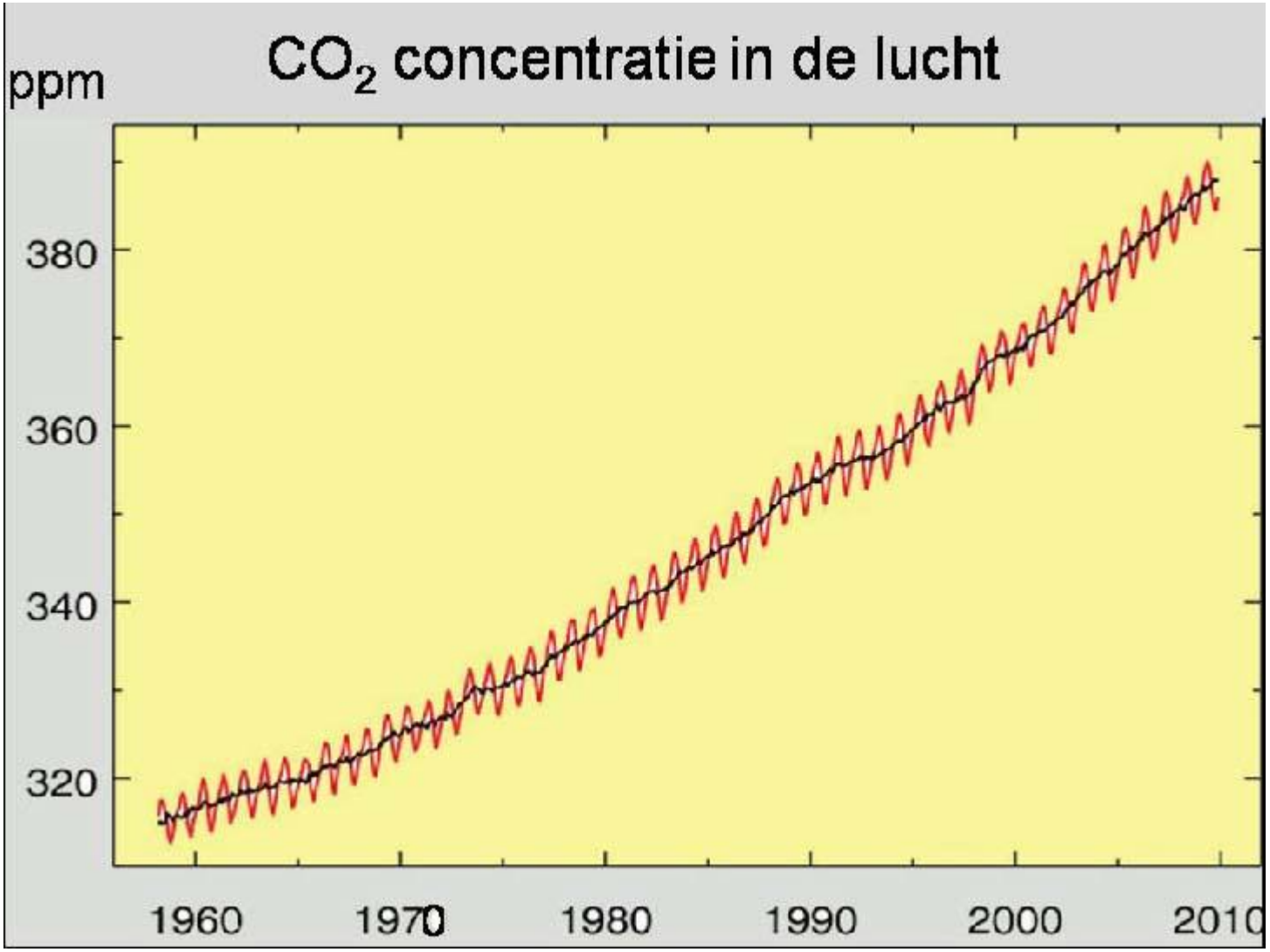

‘s-winters meer verbranding door de kou (en omdat de meeste mensen op het noordelijk halfrond leven. De bomen hebben dan ook geen bladeren en nemen weinig CO_2 op.

CO_2 en CH_4

- 1 liter benzine geeft 2,4 kg CO_2
  1 liter diesel geeft 2,7 kg CO_2
  1 m^3 aardgas geeft 1,8 kg CO_2
  1 kg steenkool geeft 2,6 kg CO_2

- CH_4 (voor 15 % - 33 % verantwoordelijk) komt uit de veeteelt, rijstteelt en lekkende aardgasvelden. Is een 25x sterker broeikasgas dan CO_2.

Temperatuurstijging

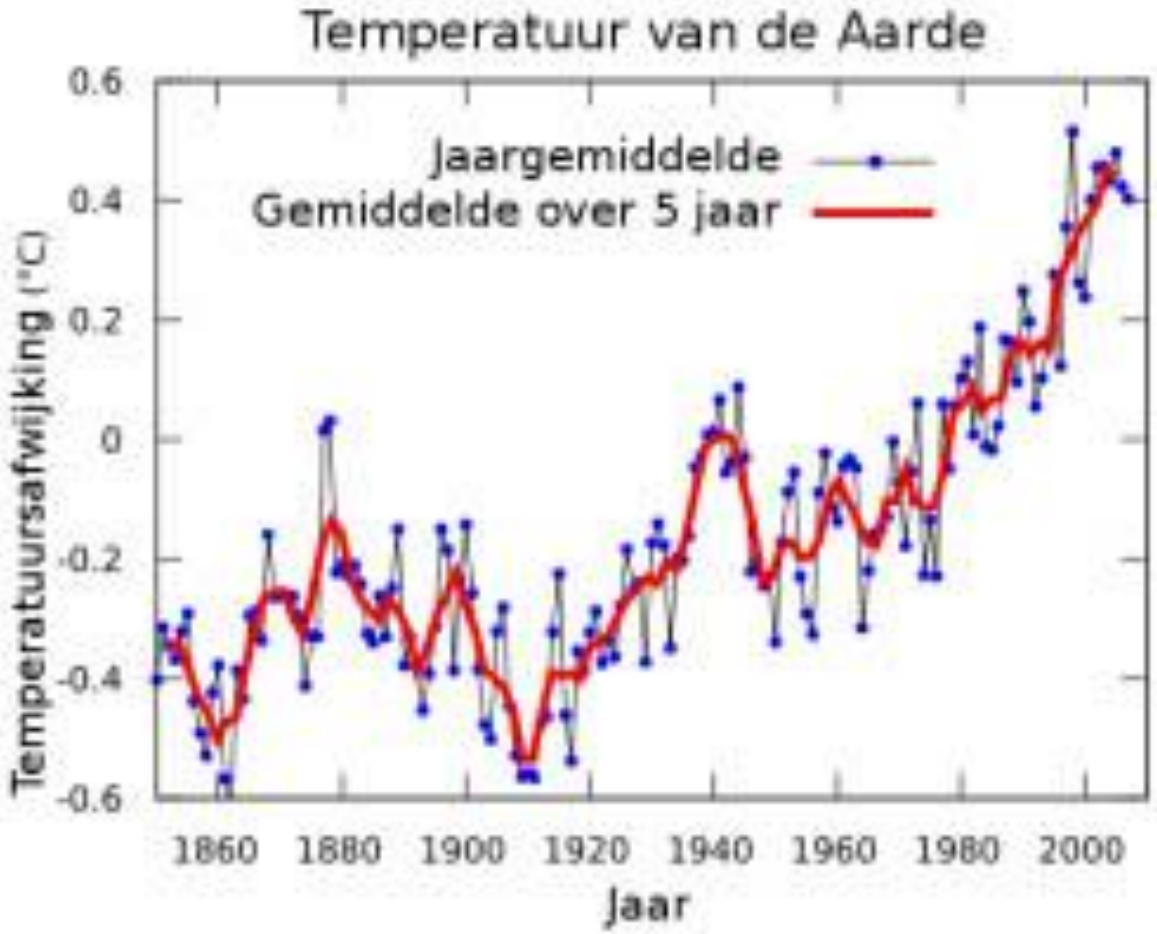

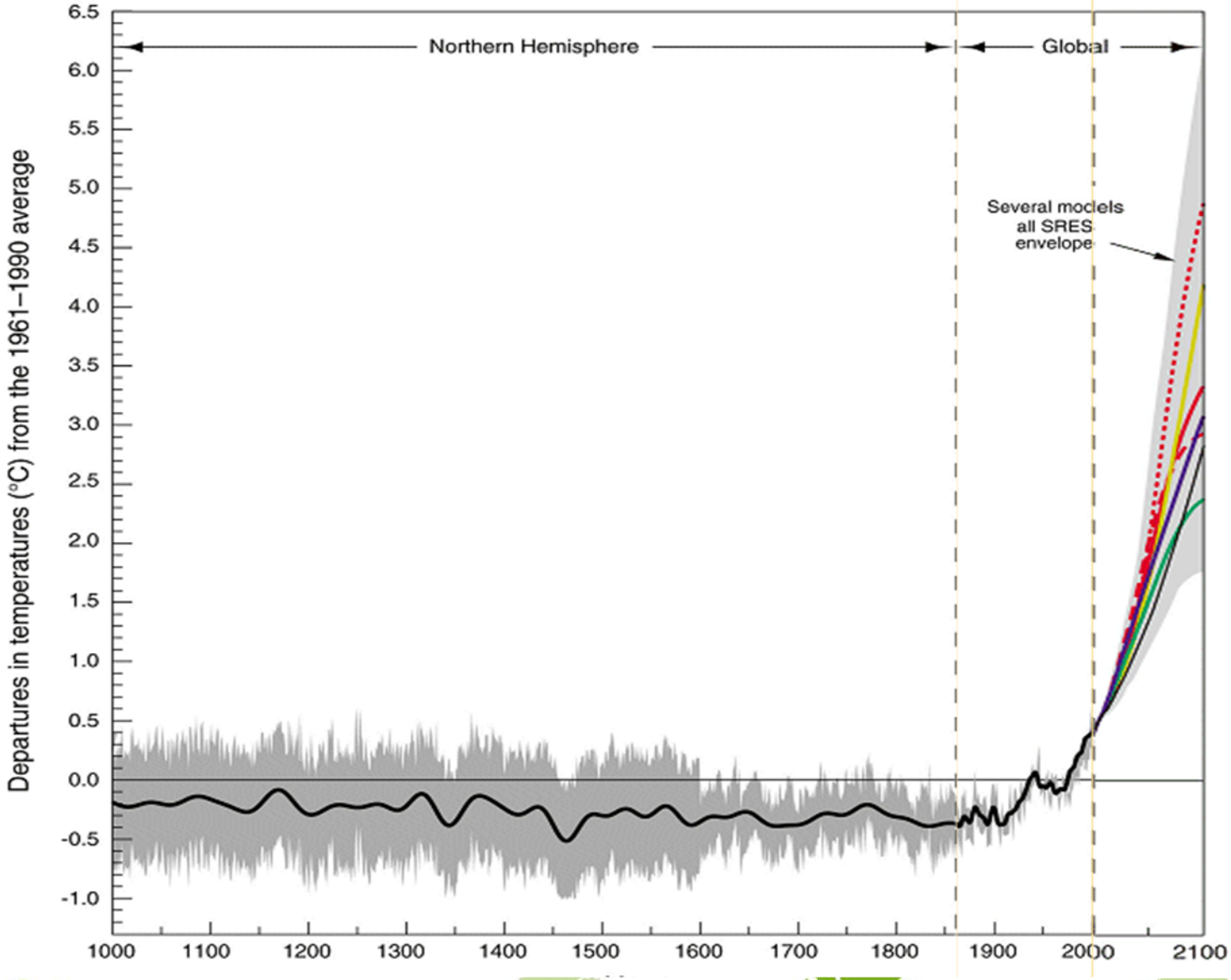

De prognoses zijn dat als we niets doen de aarde 2 -6 graden opwarmt.
Door verdragen hoopt men het binnen de 2 graden te houden

Gevolgen: droogtes, heftiger bosbranden en regenval, krachtiger orkanen, smelten gletschers en poolkappen.

Wat kan je zelf doen ?

Elk gezin produceert ongeveer 11.000 kg CO_2 per jaar. Daar moet 4000 vanaf. Een intercontinentale vlucht is al goed voor 4000 kg .
In huizen is de verwarming 70 % van de uitstoot.

Koelkast vriezer op koele plek	150 kg CO_2
A++ koelkwat / vriezer	200 kg CO_2
Computer uit ipv stand by	
Voedingen uit stopcontact	35 kg CO_2
TV met ecolabel	35 kg CO_2
Licht uitdoen	270 kg CO_2
60 W lampen -> spaarlampen	250 kg CO_2
Alleen volle wasmachine	45 kg CO_2
Buiten drogen	280 kg CO_2
Waterbesparende douche	230 kg CO_2
Kook niet meer water dan nodig	
Kraan uit bij tandenpoetsen	3 kg CO_2
Koop grote flessen frisdrank (1,5 l) ipv veel kleintjes	9 kg CO_2
Afval scheiden	10-30 kg CO_2
Geen plastic tasjes	8 kg CO_2
Beperkt mails printen	7 kg CO_2
Harde autobanden	140 kg CO_2
Nieuwe schone auto	600-700 kg CO_2
Minder hard rijden < 110	35 kg CO_2
Fietsen	250 kg CO_2
Trein Bus	100 kg CO_2

Energiebesparing in bedrijven

werkt van binnen naar buiten via:
- efficiëntere procesapparatuur
- uitwisseling binnen processen / productielijnen
- uitwisseling van meerdere processen in een bedrijf
- gezamenlijke energievoorziening voor een cluster van bedrijven

Afvalwarmte kan meestal beter gebruikt worden

Katalysatoren kunnen helpen

Isolatie van leidingen

Cascadering

Recompressie van stoom

Warmteterugwinning

Vergisting

Vergassing

Door aan-uit te schakelen wanneer energie nodig is.

Ventilatoren uit, hulpsystemen, koelwater, perslucht, afzuigventilatoren, smeerolietoediening uit wanneer niet nodig.

Door toerenregeling

Door energiezuinigere componenten

Via de dimensionering van de leidingen

De verlichting

Ga van elektrisch verwarmen naar verwarmen met brandstof

Bedankt voor je aandacht